

VESZPRÉMI EGYHÁZMEGYEI
GYŰJTEMÉNY

FESTMÉNYEK

Kiadja a Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1986

FESTMÉNYEK

A Veszprémi Püspökség Egyházmegyei Gyűjteményének festéseti anyaga nem tudatos gyűjtés eredménye, bár a nagy építőtevékenységet folytató barokk főpapok, Padányi Biró Márton, Koller Ignác palotáikat és templomaikat kiváló művészekkel építtették. Pl. a veszprémi püspöki palotát a késő barokk építészet kiváló magyar mestere, Fellner Jakab építette, a palota ebédlőjét is a bécsi J. Cymbal falképei díszítik. Lakosztályaik számára valószínűleg ők vásároltatták külföldön a gyűjtemény értékes, főleg barokk alkotásait.

Az Egyházmegyei Gyűjtemény kiemelkedően fontos darabjai azonban a dunántúli elmagyarosodó osztrák műhelyek munkái, amelyek legtöbbször a megye egy-egy falusi templomában szolgálták a hívek áhítatát. A festmények ennek megfelelően Jézus és Szűz Mária életéből vett jelenetek és Szent Ferenc, Szent Antal képei. Jellegzetesek az egyes vidékeken különösen tisztelt szentek, valamint a XVIII. század gyakori pestisjárványai és tűzvészei folytán Szent Rókus, Szent Flórián ábrázolásai. A XIX. századtól kezdve néhány magyar mester munkája is megjelent a gyűjteményben, mint Orlai Petrich Somáé, Lotz Károlyé, Vaszary Jánosé és a sokáig Tihanyban élt Bartha Lászlóé.

1. **Andrea del Sarto (1486–1530) követője: Madonna a gyermekkel.** Firenzei iskola, XVI. sz. Olajfestmény fára. Jelzés nélkül. Mérete: 81,5x59,9 cm

Kiemelkedően szép, nemzetközi szempontból is jelentős alkotás, a Madonna és a kis Jézus összetartozásának gyönyörű ábrázolása és festői értékei miatt.

2. **Ismeretlen velencei mester: Madonna a gyermekkel.** XVI. sz. Olajfestmény fára. Jelzés nélkül. Mérete: 46x48 cm

A gyűjtemény korai, értékes művei közé tartozik. Festői értékét sajnos a későbbi restaurálások csökkentették.

3. **Ismeretlen olasz mester: Szent Ferenc, 1700 körül.** Olajfestmény vászonra. Jelzés nélkül. Mérete: 120x90 cm

A barna különféle tónusaival festett szent áhítatosan imádkozó alakja vonzóvá teszi a festményt.

4. **P.P. Rubens (1577–1640) követője: Noli me tangere.** 1700 körül. Olajfestmény vászonra. Jelzés nélkül. Mérete: 154x111 c

Jézus és a bűnbánó asszony történetének ábrázolása a reneszánsz korszak óta igen kedvelt témája volt a festőknek. A nagy flamand művész körére utal az alakok ábrázolása, a színkezelés,

a lendületes tájképi háttér és a pompás virágcsendéleti részletek.

5. **Johann Ignatz Cymbal (?–1823?): Cortonai Szent Margit. 1700 körül.** Olajfestmény vászonra. Mérete: 190x121,5 cm

Johann Ignatz Cymbal sokat dolgozott Magyarországon. Ő festette 1769–71 között a veszprémi püspöki palota ebédlőjének és kápolnájának mennyezetét. A képen a sziklán álló fiatal szentet, a körülötte lebegő angyalokkal ábrázolta, amint a sárkányra tapos.

6. **Ismeretlen osztrák mester: Szent Ferenc stigmatizációja. XVIII. sz.** Olajfestmény vászonra. Jelzés nélkül. Mérete: 88x72 cm

A norápi filiális templomból származó oltárkép a szent életének döntő jelenetét ábrázolja, amikor megkapja a stigmákat a hatszárnyú cherubintól.

7. **P.P. Rubens (1577–1640) követője, Berzewinus: Pádúai Szent Antal. XVIII. sz.** Olajfestmény vászonra. Jelezve: „Berzewinus”. Mérete: 72,5x55,5 cm

A leggyakoribb szentábrázolások közé tartozik Pádúai Szent Antal. A festő hitét, vallásos áhítatát is kifejezi a festmény.

8. **Ifj. Dorffmeister István (1770–1807): Szent Anna halála.** Olajfestmény vászonra. Jelzés nélkül. Mérete: 83x65 cm

Az eredetileg osztrák származású, Sopronban letelepedett festőcsalád harmadik nemzedékének tagja. Főleg Nyugat-Dunántúlon és Horvátországban dolgozott. Ez a festménye egy nyugat-dunántúli templom oltárát díszíthette.

9. **Orlai Petrich Soma (1822–1880): Szent László vizet fakaszt a sziklából. 1869.** Olajfestmény vászonra. Jelezve balra lent: „Orlay Pest 1869”. Mérete: 316x156,4 cm

Ez a nagy méretű oltárkép, amely az Árpádházi szent csodatételét ábrázolja, egykor a nagyrécei templom főoltárképe volt.

10. **Vaszary János (1867–1939): Madonna a gyermekkel és angyalokkal.** Mérete: 90x48 cm

A franciás ihletettséggű kiváló magyar festőművész, aki a századelő minden festői megnyilvánulásában vezető szerepet játszott, csupán néhány szentképet festett. Madonnája a századvégen készült kiváló alkotás, Puvis de Chavannes hatását tükrözi.

11. **Rippl Rónai József (1861–1927): Ravatalon. 1920 körül.** Papír, pasztell. Jelezve balra lent: Rónai. Mérete: 43x30 cm

A modern magyar festészet nemzetközileg is jelentős képviselője nem festett egyházi ábrázolásokat. Századunk huszas éveiből származó, a kék és zöld árnyalataival készült pasztellképe az egyetlen ilyen vonatkozású munkája.

12. **Bartha László (1908–): Jézus az Olajfák hegyén.** Olajfestmény vászonra. Jelezve jobbra lent: „Bartha László 1940–41”. Mérete: 150x120,5 cm

Kortárs festészetünk egyik franciás iskolázottságú, vezető mestere a negyvenes években a posztnagybányai kör legtehetségesebb tagja volt. Kevés egyházi tárgyú művet alkotott.

Írta: Brestyánszky Ilona művészettörténész
Fényképezte: Broczkó Tamás
Szerkesztette: B. Zsédényi Judit

PAINTINGS

The paintings in the Diocesan Collection of the Veszprém Episcopate were not brought together by a conscious collecting work although the Baroque high priests, Márton Padányi Biró, Ignác Koller had their palaces and churches built by fine artists. So the episcopal palace was constructed by a great Hungarian master of the late Baroque architectural period, Jakab Fellner and the dining-room of the palace was decorated with frescoes by the Viennese J. Cymbal. Probably the most valuable – mostly Baroque – paintings of the collection were bought abroad for their apartments.

The most outstanding pieces of the Diocesan Collection, however, are works from Transdanubian workshops, by painters of Austrian origin who became Magyarized, paintings that usually served the religious devotion of village church congregations. Accordingly, they are scenes from the life of Jesus and Virgin Mary, portraits of Saint Francis and Saint Anthony. Some especially respected saints of certain regions are also frequent themes as well as Saint Roch, Saint Florian, due to the numerous plague epidemics and fires of the XVIII. century. From the beginning of the XIX. century works of Hungarian masters also got into the collection, works by Soma Orlai Petrich, Károly Lotz, János Vaszary and László Bartha who lived in Tihany for a long time.

1. Follower of Andrea del Sarto (1486–1530): Madonna with the Child. Florentine School, XVI. century.
2. Unknown Venetian master: Madonna with the Child. XVI. century.
3. Unknown Italian master: Saint Francis. Around 1700.
4. Follower of P. P. Rubens (1577–1640): Noli me tangere. Around 1700.
5. Johann Ignatz Cymbal (?–1823?): Saint Margaret of Cortona. Around 1700.
6. Unknown Austrian master: Stigmatization of Saint Francis. XVIII. century.
7. Berzewinus, follower of P. P. Rubens (1577–1640): Saint Anthony of Padova. XVIII. century.
8. István Dorffmeister jr. (1770–1807): Death of Saint Anne.
9. Soma Orlai Petrich (1822–1880): Saint Ladislav Strikes Water out of the Rock. 1869.
10. János Vaszary (1867–1939): Madonna with the Child and Cherubs.
11. József Rippl Rónai (1861–1927): Catafalque. Around 1920.
12. László Bartha (1908–): Jesus on the Mount of Olives.

GEMÄLDE

Die Kirchensammlung des Bistums Veszprém ist bezüglich seiner Gemäldesammlung nicht das Ergebnis einer zielgerichteten Sammelarbeit, obgleich die barocken Prälaten Márton Padányi Biró und Ignác Koller, die eine mächtige Bautätigkeit ins Leben riefen, ihre Paläste und Kirchen von ausgezeichneten Künstlern bauen und ausstatten liessen. So wurde zum Beispiel der Bischofspalast zu Veszprém von dem herausragenden ungarischen Meister der spätbarocken Architektur Jakab Fellner errichtet, der Speisesaal des Palastes wird durch Wandbilder des Wiener Meisters J. Cymbal geschmückt. Für ihre Wohnungen erwarben wahrscheinlich sie im Ausland die wertvollen, hauptsächlich barocken Stücke der

Sammlung. Die wichtigsten Stücke der Kirchensammlung sind jedoch Arbeiten der transdanubischen, vermagyarisierten österreichischen Werkstätten, die in den meisten Fällen in den einzelnen Dorfkirchen des Komitates der Andacht der Gläubigen dienten. Dementsprechend stellen die Gemälde Szenen aus dem Leben Christis und der Jungfrau Maria dar, wir finden aber auch Bilder des Heiligen Franziskus und des Heiligen Antonius. Charakteristisch sind die Darstellungen der in den einzelnen Landstrichen angebeteten Heiligen sowie die Verbildlichung der im 18. Jahrhundert der Pest- und Feuerskatastrophen wegen angebeteten Heiligen Rokus und Florian. Mit Beginn des 19. Jahrhunderts erschienen in der Sammlung auch einige Arbeiten von ungarischen Meistern, so Kunstwerke von Soma Orlai Petrich, Károly Lotz, János Vaszary und László Bartha, der lange Zeit in Tihany lebte.

1. Schüler von Andrea del Sarto (1486–1530): Madonna mit dem Kinde, Florentiner Schule, 16.Jhd.
2. Unbekannter Venediger Meister: Madonna mit dem Kinde, 16.Jhd.
3. Unbekannter italienischer Meister: Der Heilige Franziskus, um 1700
4. Schüler von P. P. Rubens (1577–1640): Noli me tangere, um 1700
5. Johann Ignatz Cymbal (?–1823?): Die Heilige Margarethe von Cortona, um 1770
6. Unbekannter österreichischer Meister: Stigmatisation des Heiligen Franziskus, 18.Jhd.
7. Schüler von P. P. Rubens (1577–1640), Berzewinus: Der Heilige Antonius von Padua, 18.Jhd.
8. István Dorffmeister jun. (1770–1807): Der Tod der Heiligen Anna
9. Soma Orlai Petrich (1822–1880): Der Heilige Ladislaus lässt dem Felsen Wasser entspringen, 1869
10. János Vaszary (1867–1939): Madonna mit dem Kinde und Engelchen
11. József Rippl Rónai (1861–1927): Auf der Bahre, um 1920
12. László Bartha (1908–): Jesus auf dem Ölberg

